

Vastuullisen kuluttamisen teemapäivä

Ohjeita opettajalle

Tavoitteet:

- herätellä opiskelijoita (ja opettajia) havaitsemaan omien kulutusvalintojen vaikutuksia
- ajatteluprosessin käynnistäminen henkilökohtaisella tasolla
- arjen käytäntöjä
- vaikutusmahdollisuudet laajemmin (koulun ja yhteiskunnan tasolla)
- projektin jatkumona koulu tekee yhteiskuntasitoumuksen

- luokan seinälle rakennetaan eettinen kompassi, jota täydennetään myöhemmin ryhmänohjauksissa

- HUOM! Tehtäviin ei ole oikeita vastauksia, tarkoitus ja tavoite on keskustella, herättää ajatuksia ym. siitä, millainen maailma on, millainen sen haluttaisiin olevan ja miten sellaiseen maailmaan päästäisiin

- Tehtävät on jaettu kahteen oppituntiin, joiden välissä 10-15 min tauko.
 - Ensimmäisen tunnin tarkoituksena on ajatella vastuullista kuluttamista laajemmasta näkökulmasta ja rakentaa ryhmän Eettinen kompassi
 - Toisen tunnin tarkoituksena on tarkastella vastuullista kuluttamista enemmän yksilön näkökulmasta

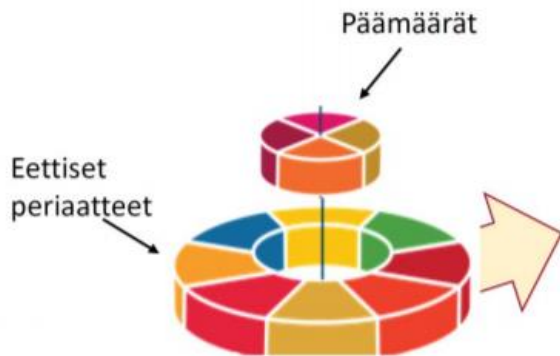
Tehtävien ohjeistus

Ensimmäinen oppitunti:

1. Video aiheesta "Tarvitsemmeko maailmankuvaa uudistavaa oppimista" kohtaan 21:22 asti. https://www.youtube.com/watch?v=j_LAv7ULHjQ
2. Kuvia kuluttamisesta (valmiit kuvat), Esim. ruoka, vaatteet, elektroniikka, kosmetiikka. Tehtävä: mitä vastuullisuuteen liittyviä ongelmia kuviin liittyy? Pohdintaa ensin pareittain, sitten ryhmissä, lopuksi yhteinen koonti.
3. Eettisen kompassin rakentaminen vastuullisesta kuluttamisesta
Tyhjä eettinen kompassi on valmiina A3-paperilla. Päämäärät ja periaatteet kirjataan erivärisille post-it –lapuille ja liimaillaan eettiseen kompassiin. Ensin pohditaan päämääriä sitten eettisiä periaatteita.
 1. Päämäärät:

Työskentelyn toteutus

Työskentelyssä rakennetaan eettinen kompassi, joka koostuu keskiössä olevista päämääristä ja sen ympärille asettuvista eettisistä periaatteista. Työskentely tapahtuu yksilöpohdintana, pienryhmissä tapahtuvana refleктоivana dialogina sekä koko ryhmän yhteistä näkemystä hahmottavana keskusteluna. HUOM! Eettistä kompassia ei ole tarkoitus rakentaa valmiiksi kerralla. Se on oppimisen työkalu, jonka ääreen on hyvä palata yhä uudelleen, täydentää kompassia ja muokata sen sisältöä uusilla keskusteluilla.

Eettinen kompassi koostuu sen keskiössä olevista luovuttamattoman tärkeistä päämääristä, joiden varaan yhteistä tulevaisuuttamme tulisi rakentaa. Keskiön ympärille asettuvat eettiset periaatteet, jotka ohjaavat valintoja ja tekoja päämäärien suuntaan. Jokaisella ihmisellä on oma eettinen kompassinsa. Sen rakentaminen onnistuu vain refleктоimalla omia arvoja ja käsityksiä muiden kanssa. Dialogi arvoista ja päämääristä auttaa etsimään yhteistä suuntaa tulevaisuudelle. Eettinen kompassi muotoutuu koko ajan uudelleen ihmisen kokemusten kautta.

Työskentelyn vaiheet

1) Jaetaan opiskelijaryhmä sopivan kokosiin pienryhmiin, joissa jokaisen ääni saadaan kuuluviin (esim. 4-6 opiskelijaa).

2) Pohditaan tulevaisuutta: mitkä asiat ovat opiskelijoiden mielestä tärkeimpiä päämääriä, joiden varaan tulevaisuutta pitäisi rakentaa?

- Työskentely voidaan toteuttaa kaksivaiheisena niin, että jokainen mieltii asiaa ensin itsenäisesti ja kirjaa lapuille esim. kolme tärkeintä päämääriä.
- Tämän jälkeen laput asetetaan kompassin keskiöön ja käydään ryhmässä keskustelua päämääristä. Päämäärät voivat olla myös keskenään ristiriitaisia, mikä ruokkii reflektiota.

Siis kaikki pienryhmät mieltivät ensin omat päämäärät, joista ryhmänä valitaan 3-4 päämääriä, jotka sijoitetaan eettisen kompassin päämääriksi.

- Vuoropuhelun yhteydessä voidaan harjoitella rikastavan dialogin taitoja:
 - Dialogi on vapaa tila, jossa jokainen saa olla oma itsensä.
 - Dialogissa on lupa puhua siitä, miltä oikeasti tuntuu ja miten oikeasti asiat näkee.
 - Ei ole olemassa väärä ajatuksia ja mielipiteitä.
 - Vuoropuhelun tavoitteena ei ole toisen voittaminen tai latistaminen, vaan toisten kaikkien osallistujien ajatusten rikastaminen.

2. Eettiset periaatteet:

Jaetaan ryhmä sopivan kokosiin ryhmiin (4-6 opisk.)

Pohditaan arvoja ja eettisiä valintoja

- Eettisen kompassin keskiössä olevien päämäärien ympärille asettuvat ajattelua ja toimintaa ohjaavat eettiset periaatteet, joiden suuntaan kulkemalla keskiön päämääriä on mahdollista tavoitella.

- Eettisiä periaatteita syvennetään dialogilla ekososiaalisen sivistyksen arvoista ja niiden merkityksistä: vastuullisuus, kohtuullisuus
- Ryhmä kirjaa dialogin tuloksena syntyvät arvoihin kytkeytyvät eettiset periaatteet lapuille, jotka kiinnitetään eettisen kompassin keskion ympärille.

Arvoihin liittyviä pohdintakysymyksiä eettisen kompassin rakentamiseksi. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata, mutta näiden avulla voi pohtia eettisiä periaatteita

Kognitiivinen taso, pohdintakysymyksiä:

- Mitä vapauksia ihmisellä on?
- Mitä vastuuta ihmisellä on?
- Mitä on vastuullisuus?
- Miten se ilmenee?
- Kenestä pitäisi kantaa vastuuta?
- Pitäisikö kasveista ja eläimistä kantaa vastuuta? Miksi?
- Entä elottomasta luonnosta?

Tehtävä ryhmän dialogin lopuksi: Kirjoittakaa lapuille 3-5 yhdessä päättämäänne periaatetta, jotka ohjeistavat, **miten ihmisten tulisi elää ja toimia vastuullisesti**. Laput kiinnitetään eettisen kompassin kehälle.

Metakognitiivinen taso, reflektiokysymyksiä:

- Mistä tai kenestä minä kannan vastuuta?
- Pitäisikö minun kantaa vastuuta jostain muustakin? Miksi?
- Mistä minun ei tarvitse kantaa vastuuta? Miksi?
- Milloin olen toiminut vastuullisesti ja mitä silloin tein?
- Miltä minusta tuntui, kun olin toiminut vastuullisesti?
- Mitä muut ajattelivat toiminnastani?
- Olenko vastuussa myös ihmisistä toisella puolella maapalloa?
- Miten minun toimintani vaikuttaa heihin?
- Millaista heidän elämänsä on?
- Ovatko he samanarvoisia kuin me?
- Mikä olisi oikeudenmukaista heitä kohtaan?

Kohtuullisuuden etiikan pohtiminen:

Kognitiivinen taso, pohdintakysymyksiä:

- Mitä tarkoittaa kohtuullisuus?
- Missä asioissa olisi hyvä muistaa kohtuullisuus?
- Millainen ihminen noudattaa kohtuullisuuden periaatteita?
- Mitä järkeä on kohtuullisuudessa? Keitä se hyödyttää?
- Onko meidän suomalaisten kulutuksen kohtuullistamisella merkitystä maailmanlaajuisesti? Miten?
- Mitkä maapallon resurssit ovat rajallisia?
- Miten näitä resursseja pitäisi jakaa maailman ihmisen kesken?

Tehtävä ryhmän dialogin lopuksi: Kirjoittakaa lapuille 3-5 yhdessä päättämäänne periaatetta, jotka ohjeistavat, **miten ihmisten tulisi elää ja toimia kohtuullisesti**. Laput kiinnitetään eettisen kompassin kehälle.

Metakognitiivinen taso, reflektiokysymyksiä:

- Milloin olen itse toiminut kohtuullisuuden periaatteen mukaisesti omassa elämässäni ja mitä silloin tein?
- Oliko mielestäni oma toimintani silloin järkevää? Mistä syystä?
- Miltä kohtuullisuuden periaatteiden mukaan toimiminen tuntui?
- Mitkä ovat ihmiselle välttämättömiä asioita, joita ilman emme tulisi toimeen?
- Mitkä asiat ovat sellaisia, joita haluamme, mutta jotka eivät ole välttämättömiä?
- Mistä asioista syntyy se, että tunnet itsesi onnelliseksi?
- Syntykö uusien tavaroiden saamisesta pysyvää onnellisuuden tunnetta?
- Oletko tehnyt joskus toisen ihmisen onnelliseksi? Miltä se tuntui?
- Mikä sinulle on tärkeintä elämässäsi?

TAUKO 10-15 min

Toinen oppitunti:

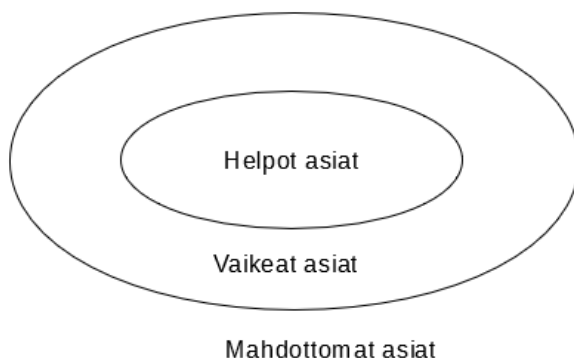
4. Agenda2030 –kortit

Tehtävänä on pohtia, miten eri Agenda2030 tavoitteet linkittyvät vastuulliseen kuluttamiseen. Samalla tutustutaan ja kerrataan Agenda2030 tavoitteita.

1. Vastuullisen kuluttamisen kortti asetetaan keskiöön ja sen ympärille laitetaan muut kortit, siten että tavoitteet, jotka liittyvät läheisesti vastuulliseen kuluttamiseen ja jotka ei liity niin läheisesti tulevat kauemmas.
2. Agenda2030 kortit asetetaan kolmeen tai neljään kerrokseen, siten että pohjimmaisiksi tulee tavoitteet, jotka on edellytys muiden tavoitteiden saavuttamiselle. Jonkinlainen hierarkia tulisi siis rakentaa.

5. Miten itse voi vaikuttaa vastuulliseen kuluttamiseen?

Alla oleva kuvio on A3 paperilla. Ensin mietitään pareittain asioita, joita voi itse tehdä tai jotka jollain tavalla liittyvät vastuulliseen kuluttamiseen. Mitkä niistä on helppoja, vaikeita, mahdottomia? Sitten ryhmissä pohditaan asiaa. Kirjoitetaan asiat post-it lapuille. Helpot → vihreä, vaikeat → keltainen, vaikeat → punainen ja liimaillaan ne alla olevaan kuvioon. Keskustelu koko ryhmän kesken.

6. Elämäntapatesti: Opiskelijat tekevät elämäntapatestin puhelimitse.

<https://elamantapatesti.sitra.fi/>

7. Vastuullisen kuluttamisen askeleet

- a. Opiskelijat ovat ringissä.

- b. Opettaja lukee monisteesta vastuulliseen kuluttamiseen liittyviä asioita/väitteitä ym.
- c. Jos asiat ovat sellaisia, joista opiskelija on samaa mieltä tai ne liittyvät omaan elämään, niin otetaan askel kohti keskustaa.
- d. Palataan omalle paikalle ja luetaan uusi väite.

8. Tulevaisuuslupaukset

- a. Jokainen kirjoittaa jalanjälkeen asian/asioita, jonka olisi valmis tekemään vastuulliseen kuluttamiseen liittyen.
- b. Jalanjäljet liimataan askeleiksi kohti eettisen kompassin periaatteita.
- c. Esitellään koulun yhteiskuntasitoutumus ja kysytään opiskelijoilta ajatuksia, mihin koulu voisi sitoutua. Kirjaa ajatukset ylös.

Jos aikaa jää (tuskin jää)

Vastamainoksiin tutustumista:

arvojana mainoksista (täällä ohje s. 5 [https://eetti.fi/wp-](https://eetti.fi/wp-content/uploads/2018/11/VASTAMAINOS_2018_VERKKO.pdf)

[content/uploads/2018/11/VASTAMAINOS_2018_VERKKO.pdf](https://eetti.fi/wp-content/uploads/2018/11/VASTAMAINOS_2018_VERKKO.pdf)), vastamainosvideo

https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=71jDMgT2D4w

ja sen pohtimista, mitkä brändit olisivat nyt vastamainoksen tarpeessa/millainen vastamainos toimisi. Myös sen tutkimista, mitä on ns. viherpesu ja miten eri vaateketjut sitä tekevät.